

13 Fundamentals of Faith

IKAR FIVE: ANGEL IN THE SIDDUR

והיסוד החמישי שהוא יתעלה הוא אשר ראוי לעבדו ולרוממו ולפרסם גדולתו ומשמעתו. ואין עושין כן למה שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות וכל מה שהורכב מהן, לפי שכולם מוטבעים בפעולותיהם אין להם שלטון ולא בחירה אלא רצונו יתעלה, ואין עושין אותם אמצעים להגיע בהם אליו, אלא כלפיו יתעלה יכוונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבודה זרה, ורוב התורה באה להזהיר על זה.

הַנּוֹ אֲדוֹן עוֹלָם, וְכָל נֹצֵר יוֹרֵה גְדֻלָּתוֹ וּמְלֻכוֹתוֹ.

אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנַת שְׁלֵמַת שְׁהִבּוּרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ לֹ לְבַדּוֹ רְאִי
לְהַתְפַּלֵּל וְאִין לְזוּלָּתוֹ רְאִי לְהַתְפַּלֵּל:

Logic

1. Sefer HaIkrarim 4:17

ולזה תהיה התפלה ראויה אליו ולא לזולתו, שאיך יתפלל אדם לפני מי שאינו יכול לתת את שאלתו ולעשות את בקשתו, שהכח השכלי ישפוט שלא יתפלל אלא לפני מי שיש לאל ידו לעשות בקשתו. והתעוררות התפלה הוא מצד הכח השכלי, וזה שאף אם נמצא הכתוב אומר תאות ענוים שמעת ה' (תהלים י' י"ז), שיראה שהתפלה היא מהתעוררות הכח התאוני, אינו כן, אלא כי כשיתחיל הכח התאוני להתאוות יתעורר הכח השכלי לחשוב מחשבות לבקש דרך שתושג בו התאוה ההיא, וכשישפוט שזה לא יושג אלא על ידי השם שהוא יכול על כל דבר ומשפיע חסד אפילו על הבלתי ראויים, מיד יגזור שראוי להתפלל אליו יתברך.

ולפי שהתחלה הראשונה היא מצד הכח התאוני ייחס הכתוב שמיעת התפלה אל הכח המתאוה, ולזה הוא מה שאמר הכתוב תאות ענוים שמעת ה', כאלו התפלה היא מצד הכח המתאוה, ואינו כן, אלא מצד הכח השכלי המעורר את האדם אל הטוב ולאהבה את השם, והכח המתאוה בהפך, ולזה סיים הכתוב תכין לבם תקשיב אזנך, לבאר ששמיעת תאות הענוים אינה אלא אחר שיוכן הכח השכלי אל התפלה ולהדבק בשם, וזהו תכין לבם ואז תקשיב אזנך.

וכן נאמר לדניאל מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך, ובארו רבותינו ז"ל מכאן שאפילו קבלת התענית קודם שיתענו תועיל לקבלת התפלה מצד הכנת הלב. וזהו שאמר הכתוב והיה טרם יקראו ואני אענה, כלומר כשיכין הכח השכלי עצמו להתפלל או להכנע ולהתענות, טרם שיעשו התפלה והתענית בפעל אני אענה, ובעוד הם מדברים לעשות התפלה והתענית אני אשמע, ואפילו קודם שיתפללו בפעל, ובלבד אחר שיגזור הכח השכלי שראוי להתפלל על הדבר הזה, ושהדבר הוא אפשר ההשגה לא מצד הנותן בלבד, שהאל יכול על כל דבר, אבל שיבחן האפשרות גם כן מצד המקבל אם יש בו הכנה לקבל החסד ההוא, שאם אין בכח המקבל שיקבל חסד גדול כזה שהוא דבר שאין בחקו לקבלו, אין ראוי לבקש עליו רחמים, שמי שיתפלל לשם שימליכהו על כל העולם כאלכסנדר, אף על פי שהדבר אפשר מצד הנותן שהאל יכול על כל דבר, אחר שאין מחק המקבל שיקבל חסד גדול כזה והדומה לו אין ראוי להתפלל עליו, כי אין כל אדם ראוי למשול על כל יושבי הארץ, שאפשר שיהיה בהם איש יותר מוכן לזה ממנו, ולא ימנע השם טוב מן האחר בעבור זה, שחסדי השם יתברך ימשכו מצד התפלה על המקבלים כפי מה שיהיה בכחם לקבלם, ועל זה אמר המשורר גול על ה' דרכך וגו' (תהלים ל"ה), כלומר שבחינת הדברים המועילים אל האדם וראיות המקבלים תלוי בחכמת השם ולא בזולתו:

Source

2. Talmud Yerushalmi, Brachos 9:1

רבי יודן אמר משמיה דידיה בשר ודם יש לו פטרון אם באת לו עת צרה אינו נכנס אצלו פתאום אלא בא ועמד לו על פתחו של פטרונו וקורא לעבדו או לבן ביתו והוא אומר איש פלוני עומד על פתח חצירך שמא מכניסו ושמא מניחו אבל הקב"ה אינו כן אם בא על אדם צרה לא יצווח לא למיכאל ולא לגבריאל אלא לי יצווח ואני עונה לו מיד.

Application

Machnisei Rachamim

3. Siddur Avodas Leiv, Introduction [R. Chanoch Zundel]

וחכמים הרבה כן האחרונים ז"ל
הרהקו ללכת עוד יותר ואמרו לבקש כן
המלאכים שום בקשה ואפילו לחיות מליצי
יוצר בעדנו לפני השמים ולהכניס תפלהנו
לפני כסא קדשו ביה או לעורר רחמי
עלינו – גם זה אסור משום סרך עבודה
זרה, ואומרים שזו היא כונת הירושלמי
ברכות רפי"ט לא יצווח לא למיכאל ולא
לגבריאל אלא לי יצווח ואני עונה מיד.
הלפיכך קראו תגר על הפיוטים שנתקבלו
בכל תפילות ישראל כמו מלאכי רחמים
משרתי עליון חלו נא פני אל במיטב הניח.

Shalom Aleichem

Source of Minhag

4. Talmud Bavli, Shabbos 119b

תניא, רבי יוסי בר יהודה אומר: שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך. ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר: יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך, ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו.

Earliest Appearance

5. Sefer Minhag Tov (13th Century), Section 36

לון ומנהג טוב בלילי שבת נישבאין מבית הכנסת לילך מיד אצל הנרות הדליקים לכבוד שבת ושנתברך עליהם ולעמוד נגד שתייהן ולומר מלאכי רחמים ושלום כואכם לשלום, כואכם לשלום, עליכם שלום. לכולכם שלום. וכן מצא' כתוב שהנהיג היר אהרון מרינישבורג בעצמו.

Meaning of the Breisa

6. Akeidas Yitzchak, Parshas Mishpatim Shaar 47 [R. Yitzchak b. Moshe Arama, b. Zamora d. Naples, 1420 – 1494]

אמנם אמר שהפעולות הם סבה לעצמן ע"י הענין האמיתי שהיא הקנין כי בהרגיל הפעולות באיזה ענין שיעשו יהיה הקנין וימלא בו וכאשר נמלא הקנין יותר יוכל לפעול מהם וכמו שהביא המשל מהענין המפורסם. והוא כי כשירגיל החולה היגיעה כמו שיוכל יוכל לקחת המצון. וכשיקח המצון יותר יוכל לסבול היגיעה ובהחזקת היגיעה יחזק לקחת המצון וילך הדבר בסדר כוונתו עד שיבא הדבר אלנו בטבע חזק כמו שהוא הענין בכל כיוצא בזה. ועל הדרך שאנו ג"כ במאמר השני מספר המופת. וכן כשירגיל האדם להרחיק החלואה או לבטל הדברים המזהילים אע"פ שיעשה זה בקושי ובהכרח בהתחלת ההרגל יצאחו לקחת הקנין והוא נפשם וכאשר יהיה לו בקנין אז יוכל לפעול הפעולות האלו על השלמות. וישב הענין ג"כ אל שיהיו הפעולות הראשונות החסרות סבה פועלת אל פעולות המעלה השלמות ופעולות המעלה סבה חלוטית אל הראשונות. והנה הענין הנכבד הזה נמלא אל חז"ל בהירוסייהם בהכרה מקומות. ואמר במס' שבת (ק"ט): שני מלאכי השרת אחד טוב ואחד רע מלוין לו לאדם מבית הכנסת לביתו כליל שבת מלא נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת מלאך טוב אומר יהי רצון שתהיה כן לשבת הבאה ומלאך רע בע"כ עונה אמן. ואם לאו מלאך רע וכי ומלאך טוב ע"כ עונה אמן. והוא מבורך כי במלאכי עליון אין בהם רעים בשום פנים אבל הם השתי כמות המלאכות לאדם חמוד. אחד טוב והוא הכח השכלי אשר מלך לורחו. ואחד רע והוא הכח החלוט אשר מלך חומרו כמ"ש הרב המורה פ"י ח"ב והם הנקראים בלשון חז"ל (ברכות י"ד). יר טוב ויר רע וכאשר יכוין לעבודת יורו ויזכור את יום השבת ששקולה כנגד כל המצוות (ירושלמי נדרים ס"ג) לקדשו ולכבדו הנה כבר התחיל לעשות ירו הרע ולהרגילו אל רצון הטוב ומעשה כל אשר יאמר לעשות כמוהו יש לו כח גבורי מוסף יום יום והי"ר הרע אשר החל לפעול לפניו לא יוכל לו אבל יענה אמן בעל כרחו וייסיעו. אמנם כאשר יהיה הענין בהפך ג"כ מלאך טוב עונה אמן שכל אחד יענה אמן למאמר חבירו.

ונקטם לחלוקים יש בו חשש נוספת כמ"ש רז"ל (ירושלמי
 ברכות ב"א) לא תלונו לא למיכאל ולא לגבריאל. גם
 שנת"ש נס"ד על לשון הסליחה דמלאכי רחמים נחייש ז"ס
 ג"כ ק"ח. מ"מ מאין לנו לחוש דברים כאלה אשר לא שערס
 אנונינו רז"ל אשר כורנו דרך עץ החיים. ומדוע נחכס
 עליהם. ונלדיק נפשו יותר מכס. ויש בו ג"כ משום אסור
 כל חש. וכרוכ דברים לא יחדל פשע. ראש נכמה סדורים
 דפס בבואכם בצאתכם. מה שלא ידק כלל בלשון. ומחלב
 השנושים. עוד מה שדפס ממלך סלבי נח"ס. שאין לו כנס
 וקשר נענין. נפרט נדבר הילוי. גם יש להפליא עוד על
 מה זה שלח כמלאכים ופערים לשלום. הלא סוב שיתענו
 יותר וישמחו גם כסעודה אם היא חקקס וכראוי לס. כוראי
 חרב שמחמס ויוסיסו לו כרכס. ולמס ימבר לשלח מס
 (פלואי ישרו אללו לפולס כי אז נשטר כלל דרכו. כי לך
 בלו עמנו ככתוב) אולי נתיירא שלח יראו דבר שאינו כסוגן
 ודוגג שלח ירשו מעלמס מחור כסס. לסיכך מחכס לפערים
 כפיוס. ומוכני לקבל כמלאכים ולוחי. שלוב עליכם סלאכי
 חשרת סלאכי עליון. מלך סלבי סמלכים חקב"ח כלכ
 כרי שלח לשנות כמכב מכל וכל) אלח נוחן שלום כולעיל :

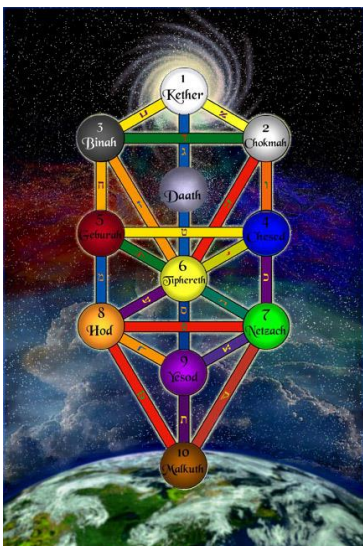
8. Tosefes Maasei Rav, Sheiltos 128

(קכח) אמר רבינו ו"ל שתמה על מה שנוהגים
 לוטר בליל שבת. ברכוני לשלום.
 וכן כסליחית סלאכי רחמים. וכדומה. וכן
 אמר דא ירעתי הבקשה סאלאכים הלא אין
 להם כח טאומה. וגם אינס כעלי בחידה
 לשאול מהם טאומה כי הכל אצלם בהכרח כי
 כאשר זוכת האדם הם טוכרחין בע"ב לברך
 אותו. וכאשר ימצא בו רעה ח"ו אוי בהכרח
 כקללין אותו. אף שכתוב אם יש עליי מלאך
 סליין בו' הכל לפי טעשהו. כאשר זוכת האדם
 אז נברא מלאך ומע"ט בהכרח' שיהי' סליין
 שלו. ואמר ש"מיום עמדו על דעתו לא אמר
 ברכוני לשלום. וכן סלאכי רחמים. אך אמר
 אבות העולם אהובי עליין חלו נא פני אל.
 רק דא רצה לגעור בהאוטרים :

Sefiros

9. Responsa Rivash, 157

וגם הודעתיק, כי מורי הרב רבי פרץ הכהן ז"ל, לא היה כלל מדבר ולא מחשיב באותן
 הספירות. גם שמעתי מפיו, שהרב רבי שמשון מקינון ז"ל, שהיה רב גדול מכל בני
 דורו, וגם אני זכור ממנו ואם לא ראיתיו בעיני, והוא היה אומר: אני מתפלל לדעת זה
 התינוק; כלומר, להוציא מלב המקובלים, שהם מתפללים פעם לספירה אחת ופעם
 לספירה אחת, כפי ענין התפלה. והם אומרים, כי זה פי' מה שאז"ל: הרוצה להתחכם,
 ידרים, להתעשר, יצפין; ר"ל, יכין למדת ימין או למדת שמאל. גם בתפלת שמנה
 עשרה יש להם בכל אחת ואחת כונה לספירה ידועה. וכל זה הוא דבר זר מאד בעיני
 מי שאינו מקובל כמו הם; וחושבים, שזה אמונת שניות. וכבר שמעתי אחד מן

המתפלספים מספר בגנות המקובלים, והיה אומר: הע"ג מאמיני השלוש, והמקובלים מאמיני העשירות.

וכבר קרה לי בהיותי בסרקסט"ה, שבא לשם החכם הישיש דון יוסף ׳ן שושאן ז"ל, אשר כבר ראיתי אותו בבלנסיא"ה, והוא היה חכם בתלמוד, וראה בפילוסופיא, והיה מקובל וחסיד גדול ומדקדק במצות, וביני וביני היתה אהבה וחשק גדול. ופעם אחת שאלתי לו: איך אתם המקובלים, בברכה אחת מכוונים לספירה ידועה, ובברכה אחרת לספירה אחרת? ועוד, הכי יש אלהות לספירות, שיתפלל אדם להן? וענה לי: חלילה שתהיה התפלה כי אם לשם יתברך עלת העלות. אבל הדבר הזה כמו מי שיש לו ריב, ושואל מן המלך שיעשה לו דין, יבקש ממנו שיצוה אל היושב על המשפט שידין לו, לא שיצוה זה אל הסוכן הממונה על האוצרות, כי תהיה שאלתו בטעות. וכן אם ישאל מן המלך שיתן לו מתן, לא יאמר לו שיצוה אל השופט, אבל שיצוה אל הסוכן. וכן אם ישאל ממנו יין, יבקש שיצוה זה לשר המשקים; ואם ישאל לחם, יאמר לשר האופים; לא בהפך זה. כך הוא בענין התפלה, שהיא לעולם לעלת העלות, אלא שמכוין המחשבה להמשיך השפע לאותה ספירה המתחסת לאותו דבר שהוא מבקש עליו. כמו שתאמר, שבברכת על הצדיקים יכוין לספירה הנקראת חסד, שהיא מדת רחמים, ובברכת המינין יכוין לספירה הנקראת גבורה, שהיא מדת הדין; והקש על זה. זה באר לי החסיד הנז' מכונת המקובלים, והנה טוב מאד.

אמנם, מי מכניס אותנו בכל זה? הלא טוב להתפלל סתם לשם יתברך בכונה, והוא ידע באיזה דרך ישלים המבוקש; כמאמר הכתוב: גול על ה' דרכך, ובטח עליו והוא יעשה. וזה מה שאמר הרב הגדול רבי שמשון דקינן ז"ל, שהזכרתי למעלה. וכן הודעתוך מה שאמר אלי ביחוד מורי הרב רבינו נסים ז"ל, כי הרבה יותר מדאי תקע עצמו הרמב"ן ז"ל להאמין בענין הקבלה ההיא; ולזה איני תוקע עצמי באותה חכמה, אחר שלא קבלתיה מפי מקובל חכם. ואם ראיתי באורים על סודות הרמב"ן ז"ל, וגם הם אינם מגלי' שרשי החכמה ההיא, ומגלים טפח ומכסים כמה טפחים, וקרוב לטעות בדבר מהם; ולכן בחרתי לבל יהיה לי עסק בנסתרות.

10. Nefesh HaChaim 2:4

הגהה: וסי'ש בכוונות התפלה והברכות לכוין בכל ברכה כוונה מיוחדת לספירה מיוחדת לא חיי' לעצמות הספירה. כי הוא קיצוץ נטיעות חיי'. כי כמו שבענין עבודת הקרבן ארז"ל בברי' סוף מנחות והוא מהספרי פ' פנחס בא וראה מה כתיב בפ' קרבנות שלא נאמר בהן לא אל ולא אלקים אלא הוי"ה שלא ליתן. פי' לבעל הדין לחלוק. וכמ"ש זובח לאלהים יחרס בלתי לה' לבדו. ועיין להלן בש"ג פ"ט. כן בעבודת התפלה. חלילה לכוין לשום כח פרטי וספירה מיוחדת אלא לעצמות אדון יחיד א"ס ב"ה כלל הכחות כולם. שמחבר ברצונו ית' מטע' הכמוס אצלו ית' לפעול באותה ספירה ואותו הכח שהם בסד' ההשתלשלו' שקבע הוא ית' ברצונו שכל ספיר' מיוחדת לענין פרטי שעל ידה פועל ענין זה בהעולמות.

Kivrei Tzadikim

ii. Responsa Chasam Sofer, OC 166

תחל שנה וברכותיה לראש צדיק ונשגב הרב המאה"ג המפואר ומהולל המופלג בתורה וירא ה' כש"ת מו"ה מאיר נ"י אב"ד דק"ק יארמוט:

יקרתו הגיעני. ראשית דבריו תמה על הגאון מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודה פ"ב, שמיאן לומר פיוט מכניסי רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ופר"מ נתקשה הרי כל

הספרים ספרי נביאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש הרמב"ן על התורה [בראשית כ"ה כ"ב] ואין צורך להאריך, תמהתי הלא הגאון הנ"ל נשמר מזה באותו הפרק תוך כדי דיבור, ויען כי דבריו סתומים קצת ע"כ אפרש, כי דרך להעמיד מליץ בין מלך להדיוט כשאין ההדיוט חשוב וספון לפני המלך או אינו יכול להטעים דבריו כראוי, ויען ישראל לפני מלאכי השרת ואינם צריכים מליץ לפני אוהבם ית"ש והוא מקבל בסבר פנים יפות אפילו בלשון עלגים וגמגום, אם כן המליץ הלז אינו אלא קטנות אמונה חלילה, אך כל ישראל שותפים וגוף אחד ונפש א' וכשאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועד"ז המתפלל על חבירו צריך שיחלה עצמו עליו [ברכות י"ב ע"ב] פי' שיראה שגם הוא חולה וכיון ששניהם בצער טוב יותר שיכנס הראש משיכנס הרגל, ע"ד משל התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרוי בדין הוא בבחינת רגל וקצת נזוף, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ בעד אחר, ולדברי הגאון הנ"ל גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה י"ג מדות האמורות בחנינה יש למנוע, מ"מ אנו אומרים עם הצבור הן אל כביר לא ימאס ודלוגו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בפילת אפים עד שהגיע שליח ציבור לשומר ישראל:

ה' ישמור עמו ישראל מכל פגע ויחתמנו לשנה טובה שנת גאולה וישועה אמן. פ"ב יום ד' דסליחות תקפ"ט לפ"ק: משה"ק סופר מפפד"מ

12. Shulchan Aruch, OC 581:4

ויש מקומות נוהגין לילך טז על (כז) הקברות ולהרבות שם בתחנון, יז ונותנים צדקה לעניים (כל בו).

13. Mishna Berura, sk 27

(כז) הקברות - דביה"ק [לט] הוא מקום מנוחת הצדיקים והתפלה נתקבלה שם יותר אך אל ישים מגמתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר ויקיף הקברות ויתן צדקה קודם שיאמר התחנון. ואין לילך על קבר אחד ב"פ ביום אחד:

The Other Side

14. Brachos 60b

*הנכנס לבית הכסא אומר התכבדו
מכובדים קדושים משרתי עליון תנו כבוד
לאלהי ישראל הרפו ממני עד שאכנס
ואעשה רצוני ואבא אליכם

התכבדו וכו'. אל המלאכים המלוים אותו הוא אומר שנאמר כי
מלאכיו יצוה לך (תהלים 65):

15. Talmud Bavli, Sanhedrin 44b

רבי יוחנן אמר: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו, ואל יהו לו צרים מלמעלה.

16. Rashi, ad loc. [R. Shlomo Yitzchaki, born in Troyes, Northern France, 1040- 1105]

לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו – שסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה, והכי משמע: היערוך שועך – אם צאתה לערוך שועך כזאת תערכהו – לא צנר – שלא יהו לך צרים ושהכל יהו צמאמאי כחך.

17. Shiblei HaLeket, Seder Rosh Hashana 282 [R. Zedakiah b. R. Avraham Ha-Rofe of the Anavim, Rome, 1210-1275]

ואומרים מכניסי רחמים כו' מכניסי דמעה כו' ואין בזה משום משתף שם שמים ודבר אחר שאינו דומה למה ששינינו ליה ולך מזבח והרב ר' אביגדור כהן צדק זצ"ל הביא ראייה על זה מהא דאמרין בסנהדרין בפרק נגמר הדין אמר ר' יוחנן לעולם יבקש אדם שיהו הכל מעמצין את כחו מלמטה ואל יהי לו צרים מלמעלה ופי' רבינו שלמה זצ"ל שייסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהיה לו משטינים מלמעלה וגם במדרש שיר השירים על פסוק השבעתי אתכם אומרת כנסת ישראל למלאכים העומדים על שערי תפלה ועל שערי דמעה הוליכו תפלתי ודמעתי לפני הקדוש ברוך הוא ותהיו מליצי יושר לפניו שימחול לי על הזדונות ועל השגגות ונאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו'

18. Responsa Mahari Bruna, 274 [R. Yisrael Bruna, 1400-1480]

**מה שאנו אומרים נא מדה נכונה, וכן
מדת רחמים ומכניסים רחמים
מלח"ר אינו אלא דרך שפלות ועבדות, שמדבר
בסני המלך ליועציו לדבר למלך, והוא בוש בדבר
לקרב אל המלך ואין זה דרך אמצעי כלל.**

19. Olas Reiah, II page 39

עצום עליכם. ממנהגנו שאנו אומרים שלום עליכם בכניסת שבת, משום שני מלאכי השרת, המלרים לו לאדם בערב שבת מבית-הכנסת לביתו (שבת קי"ט). נראה לכאוי סתירה למש"כ המפ' באר"ח סי' ג' סעיף א', שעכשיו לא נהגו לאמר התכבדו וכו' מפני שאין אנו חשובים כ"כ שילוו אותנו מלאכים. אבל י"ל שהמלאכים תמיד הם מכח זכות מצות תפילין, וכמ"ש וראו כל עמי-הארץ כי שם ד' נקרא עליך אלו תפילין שבראש (ברכות ו.), ודקא הם שהיו נוהרים בתפילין כל היום היו צריכים לומר התכבדו וכו' ומי שאינו נוהר בזה אינו צריך, וי"ל שבשבת, כיון שהוא לאו זמן תפילין, מכח שהוא בעצמו אות, אי"כ הזכות שיש מצד התפילין יש ג"כ מצד השבת בעצמו, ואז י"ל ג"כ מלאכים, ומשום כך אנו אומרים שלום עליכם.